

УДК 347.6

DOI 10.31732/2708-339X-2026-19-A7

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПАРТНЕРСЬКИХ СТОСУНКІВ БЕЗ РЕЄСТРАЦІЇ ШЛЮБУ

Вихрист С.М.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
e-mail: SMVykhryst@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3844-1165>*

Горащенко С.М.,

*здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
e-mail: HorashchenkovSM@krok.edu.ua*

PROBLEMS OF THE LEGAL STATUS OF PARTNERSHIP RELATIONSHIPS WITHOUT MARRIAGE REGISTRATION

Vykhryst S.M.,

*Ph.D. in Law, Associate Professor,
Department of State and Law,
«KROK» University
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: SMVykhryst@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3844-1165>*

Horashchenkov S.M.,

*graduate of the Master's degree of
«KROK» University
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: HorashchenkovSM@krok.edu.ua*

Анотація. У статті досліджуються партнерські стосунки без державної реєстрації шлюбу як важлива форма сучасних сімейних відносин в Україні. Поширення фактичних шлюбних союзів зумовлене трансформацією соціальних цінностей, переорієнтацією на особисту автономію, рівність партнерів та прагненням до гнучкіших моделей спільного життя. За таких умов особливої актуальності набуває проблема правового регулювання партнерських відносин, оскільки чинне законодавство не забезпечує належного рівня правової визначеності та захисту прав осіб, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу.

У роботі здійснено комплексний аналіз норм Сімейного та Цивільного кодексів України, що опосередковано регламентують правовий статус партнерів. Основну увагу приділено положенням щодо майнових прав осіб, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах, зокрема умовам визнання майна спільною сумісною власністю та особливостям його поділу. Підкреслено, що законодавець зосереджується переважно на майнових аспектах, залишаючи поза увагою інші складові сімейного життя.

Окремо проаналізовано ключові прогалини правового регулювання, серед яких відсутність врегулювання особистих немайнових прав партнерів, спадкових прав, соціальних гарантій, а також складність доказування факту існування партнерських стосунків у судовій практиці. Зроблено висновок, що сучасний стан нормативного регулювання не повністю відповідає принципам справедливості, рівності та правової визначеності, що зумовлює необхідність удосконалення законодавства з урахуванням реальних потреб сучасного українського суспільства.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів

у правотворчій діяльності, судовій практиці та наукових розвідках. Запропоновані узагальнення сприяють формуванню цілісного підходу до регулювання партнерських відносин, гармонізації сімейного законодавства та забезпеченню ефективного захисту прав і законних інтересів учасників таких союзів. Це відповідає сучасним європейським тенденціям розвитку сімейного права та підвищує рівень правової культури суспільства загалом в Україні у контексті демократичних правових трансформацій держави сьогодення України.

Ключові слова: партнерські стосунки; фактичний шлюб; сімейне право; спільне проживання; майнові права; правовий статус; судова практика.

Формул: 0; рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 11.

Abstract. The article examines partnership relationships without state registration of marriage as an important form of modern family relations in Ukraine. The spread of *de facto* marital unions is driven by the transformation of social values, a shift toward personal autonomy, equality of partners, and the desire for more flexible models of cohabitation. Under these conditions, the issue of legal regulation of partnership relationships becomes particularly relevant, as current legislation does not ensure an adequate level of legal certainty or protection of the rights of persons who live as one family without registering a marriage.

The paper provides a comprehensive analysis of the provisions of the Family Code and the Civil Code of Ukraine that indirectly regulate the legal status of partners. Particular attention is paid to regulations concerning the property rights of individuals in *de facto* marital relationships, including the conditions under which property may be recognized as joint marital property and the specific features of its division. It is emphasized that the legislator focuses primarily on property-related aspects, while leaving other components of family life largely unregulated.

Special attention is given to the key gaps in legal regulation, including the lack of rules governing partners' personal non-property rights, inheritance rights, and social guarantees, as well as the difficulty of proving the existence of partnership relationships in judicial practice. The conclusion is drawn that the current state of normative regulation does not fully comply with the principles of justice, equality, and legal certainty, which necessitates the improvement of legislation with due regard to the real needs of contemporary Ukrainian society.

The practical significance of the study lies in the possibility of using its results in law-making activities, judicial practice, and academic research. The proposed generalizations contribute to the formation of a holistic approach to the regulation of partnership relationships, the harmonization of family legislation, and the effective protection of the rights and legitimate interests of participants in such unions. This corresponds to modern European trends in the development of family law and enhances the overall level of legal culture in Ukraine in the context of the country's ongoing democratic legal transformations.

Keywords: partnership relationships; *de facto* marriage; family law; cohabitation; property rights; legal status; judicial practice.

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 0; ref.: 11.

Постановка проблеми. У сучасному українському суспільстві спостерігається стійка тенденція до зростання кількості партнерських стосунків без державної реєстрації шлюбу, що зумовлено сукупністю соціальних, економічних та світоглядних чинників. Серед них – трансформація уявлень про сім'ю та шлюб, підвищення рівня особистої автономії, економічна нестабільність, міграційні процеси, а також вплив європейських моделей сімейних відносин. Для значної частини громадян спільне проживання без шлюбу розглядається як повноцінна форма сімейного життя.

Водночас чинне законодавство України не забезпечує комплексного та системного правового регулювання таких відносин. Норми Сімейного кодексу України

лише фрагментарно врегульовують окремі аспекти партнерських стосунків, зокрема майнові права осіб, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, залишаючи поза увагою питання особистих немайнових прав, соціальних гарантій та спадкових відносин. Це призводить до виникнення правових прогалин і суперечностей у правозастосовній практиці.

Відсутність чіткого законодавчого визначення правового статусу партнерів зумовлює складнощі у доведенні факту спільного проживання, встановленні режиму майна та реалізації права на судовий захист. У результаті партнери часто опиняються у вразливому становищі, особливо у разі припинення стосунків або смерті одного з них. Зазначені обставини обумовлюють необхідність наукового

аналізу проблем правового статусу партнерських стосунків без реєстрації шлюбу та пошуку ефективних шляхів удосконалення законодавчого регулювання у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фактичних шлюбних відносин досліджувалася у працях українських науковців у галузі сімейного права, зокрема О. С. Дзери, І. В. Жилінкової, З. В. Ромовської,

В. І. Борисової. У їхніх роботах розглядаються окремі аспекти майнових і немайнових прав осіб, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, однак комплексного підходу до визначення правового статусу таких партнерів досі бракує.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на наявні наукові напрацювання, залишаються недостатньо врегульованими питання спадкових прав партнерів, правового режиму майна, набутого під час спільного проживання, а також механізмів доведення факту партнерських стосунків. Відсутність чітких законодавчих норм призводить до неоднозначної судової практики.

Метою статті є дослідження правового статусу партнерських стосунків без реєстрації шлюбу, виявлення основних проблем їх правового регулювання та обґрунтування напрямів удосконалення сімейного законодавства України з урахуванням сучасних суспільних потреб.

Виклад основного матеріалу. Інститут сім'ї здавна відіграє вирішальну роль у правовій системі кожної держави, оскільки сімейні зв'язки забезпечують стабільність суспільства та безперервність його розвитку. У процесі змін та модернізації суспільних відносин партнерства без офіційного шлюбу стають все більш поширеними. Хоча ці форми співжиття стають все більш поширеними, вони одночасно породжують низку складних правових питань. Українське законодавство наразі не враховує та не регулює належним чином наслідки фактичного співжиття. Тому

існує потреба у всебічному науковому та правовому дослідженні становища осіб, які проживають разом у сім'ї без державної реєстрації шлюбу. Ця проблема загострюється, зокрема, в умовах воєнного стану та підвищених соціальних загроз.

Сім'я, як соціально-правове явище, є основою людського існування, відображенням національної культури та історичної наступності поколінь. У сімейному середовищі формується центральний моральний компас особистості, формується її світогляд та почуття відповідальності перед суспільством. Французький мислитель і письменник Віктор Гюго яскраво визначив сім'ю як «фундаментальний елемент суспільства», без якого його існування було б неможливим. Подібні ідеї відображені в сучасних підходах до правового регулювання сімейних відносин. Водночас, закон змушений адаптуватися до новітніх сімейних моделей, що виникають у реальності.

Цій темі приділялося значну увагу в рамках ініціативи безперервної юридичної освіти Вищої школи права Національної Асоціації Адвокатів України під назвою «Шлюб або співжиття без шлюбу: очікування та реальність». Доповідачем на заході була Світлана Савицька, адвокат, кандидат юридичних наук, заступник голови Комітету з сімейного права Національної Асоціації Адвокатів України (НААУ). Під час вебінару вона детально проаналізувала фундаментальні правові відмінності між зареєстрованим шлюбом та фактичним партнерством, зосередившись на значних юридичних ризиках, що виникають через відсутність цивільної церемонії. Захід значною мірою сприяв зміцненню правової обізнаності громадян, а всі пояснення ґрунтувалися на положеннях чинного українського законодавства та судової практики [1, с. 180].

Згідно зі статтею 3 Сімейного кодексу України, сім'я вважається основоположним та первинним елементом суспільного ладу. Сімейне коло включає

осіб, які пов'язані спільним проживанням, веденням спільного господарства, взаємними правами та юридично обґрунтованими обов'язками. Закон наголошує, що сім'я може бути утворена не лише шляхом шлюбу, а й з інших підстав, що відповідають вимогам законодавства. Це регулювання дозволяє юридично визнати фактичні сімейні стосунки. Водночас правовий статус осіб у таких стосунках є неповним, оскільки обсяг їхніх прав та обов'язків значно обмежений. Це є однією з основних проблем у сфері правового регулювання партнерств. Термін «член сім'ї» неодноразово був предметом правового аналізу, зокрема в судовій практиці Конституційного Суду України. У своєму рішенні від 3 червня 1999 року № 5-РП/99 Суд встановив, що до членів сім'ї можуть належати не лише родичі у вузькому сенсі. До цієї категорії також належать особи, які постійно проживають разом та ведуть спільне господарство. Це включає вітчимів та мачух, пасинків та падчерок, опікунів та інших осіб, пов'язаних фактичними сімейними зв'язками. Проте шлюб залишається центральним інститутом сімейного права. Його юридичне визначення міститься у статті 21 Сімейного кодексу України. Шлюб розуміється як союз між жінкою та чоловіком, який офіційно зареєстрований державним органом. Тільки з державною реєстрацією виникають взаємні права та обов'язки подружжя. Співжиття без шлюбу не має таких правових наслідків. Релігійний шлюбний обряд також не має юридичної сили, за винятком певних історично зумовлених винятків. Це ілюструє різницю між правовою та соціальною природою сімейних відносин.

Стаття 51 Конституції України встановлює принцип добровільності у шлюбі, який ґрунтується на вільній згоді обох подружжя. Подружжя має рівні права та обов'язки у сімейних та шлюбних відносинах. Обов'язкова державна реєстрація шлюбу служить забезпеченню стабільності сім'ї та захисту прав і законних інтересів подружжя та дітей. Крім того, вона служить суспільним інтересам

держави та суспільства та сприяє правовій визначеності сімейних зв'язків. Таким чином, інститут цивільного шлюбу має багатогранне соціально-правове значення. У своїй науковій доповіді Світлана Савицька виділила ті правові гарантії, що виникають виключно в рамках зареєстрованого шлюбу. Це, зокрема, стосується права подружжя укласти шлюбний договір, який регулює їхні фінансові справи, а також взаємні права та обов'язки. Такий договір може також охоплювати певні фінансові аспекти здійснення батьківських прав. У разі фактичного співжиття без державної реєстрації шлюбу можливість укладення шлюбного договору відсутня, що суттєво обмежує правовий захист зацікавлених сторін [2, с. 109].

Правовий статус дитини, народженої в зареєстрованому шлюбі, відіграє вирішальну роль у сімейному праві. Закон встановлює презумпцію батьківства, згідно з якою дитина вважається дитиною подружжя. Батьківство визначається на основі офіційного свідоцтва про шлюб та медичних документів, що підтверджують народження. Аналогічне правило застосовується до дітей, народжених протягом десяти місяців після розірвання шлюбу; вони також вважаються дітьми подружжя. Натомість для неодружених пар, які проживають разом, встановлення батьківства вимагає додаткових юридичних кроків, що може ускладнити захист прав дитини та її батьків і може спричинити потенційні юридичні ризики.

Важливим аспектом правового статусу подружжя є право на аліменти. Чоловік/дружина, який/яка непрацездатний/непрацездатна, має право на аліменти за умови виконання законодавчих вимог. Саме розірвання шлюбу не призводить до втрати цього права, якщо воно виникло під час шлюбу. Незважаючи на це, закон гарантує дружині право на аліменти під час вагітності та проживання з неповнолітньою дитиною. Водночас чоловік, який доглядає за дитиною та проживає з нею, має право на аліменти від матері. Ці соціальні та правові гарантії відсутні

в незареєстрованих партнерствах, що значно зменшує захист учасників.

Однією з найважливіших юридичних переваг зареєстрованого шлюбу є встановлення режиму спільного майна подружжя. Усе майно, набуте чоловіком та дружиною під час шлюбу, вважається спільною власністю, незалежно від того, хто отримує дохід або робить фінансові внески. Навіть якщо один з подружжя не отримує доходу з поважних причин, таких як догляд за дітьми або ведення домашнього господарства, це не впливає на обсяг його майнових прав. Це правове положення спрямоване на економічну рівність у сім'ї та служить для захисту фінансово слабшого партнера. У випадку фактичного шлюбу аналогічний режим може бути застосований лише за умови доведення спільного набуття активів, що значно ускладнює здійснення майнових прав партнерами [3, с. 56-59].

Інститут спільного проживання осіб без державної реєстрації шлюбу в юридичній доктрині здебільшого окреслюється як фактичний або так званий «цивільний» шлюб. Такі правовідносини можуть виникати виключно між жінкою та чоловіком і передбачають наявність усвідомленого наміру сформувати тривалі сімейні зв'язки. Однією з визначальних передумов є відсутність у кожного з партнерів зареєстрованого шлюбу з іншою особою. Обов'язковими елементами також виступають спільне проживання, ведення єдиного домашнього господарства та відкритий, публічний характер взаємин, які не приховуються від оточення.

Конституційний Суд України у своїх рішеннях сформулював критерії, за наявності яких особи можуть визнаватися членами однієї сім'ї. До таких ознак належать фактичне спільне проживання та організація спільного побуту. Додатково враховуються обставини, пов'язані зі спільними фінансовими витратами, придбанням майна для задоволення потреб сім'ї, а також участь у витратах на утримання житла. Сукупність цих чинників свідчить про реальність сімейних

відносин, однак навіть їх підтвердження не означає автоматичного виникнення повного обсягу прав і обов'язків, притаманних подружжю.

Проживання однією сім'єю без офіційної реєстрації шлюбу не визнається законодавством підставою для набуття статусу подружжя та відповідних правових наслідків. Це положення прямо закріплене у нормах сімейного законодавства. Разом із тим майно, яке було набуто партнерами за рахунок спільних коштів, може визнаватися об'єктом спільної сумісної власності. Однак такий правовий режим не є презюмованим і підлягає встановленню виключно в судовому порядку. Відсутність автоматизму у виникненні прав створює стан правової невизначеності, що є однією з найбільш проблемних рис фактичних шлюбних відносин.

Особливу обмеженість правового становища осіб, які перебували у незареєстрованому шлюбі, демонструє спадкове право. Згідно зі статтею 1264 Цивільного кодексу України такі особи віднесені до спадкоємців четвертої черги за законом, за умови спільного проживання однією сім'єю протягом не менше п'яти років до моменту відкриття спадщини. У результаті фактичний партнер поступається у спадкових правах навіть віддаленим родичам спадкодавця, що істотно знижує рівень його правового захисту та нерідко стає джерелом гострих конфліктів у правозастосовній практиці.

Найбільш відчутно проблематика правового статусу фактичних партнерів проявляється у сфері соціального забезпечення. Значна кількість судових спорів виникає у зв'язку з отриманням одноразової грошової допомоги у разі загибелі військовослужбовця. Особи, які проживали з ним без реєстрації шлюбу, змушені доводити наявність сімейних відносин, що потребує встановлення юридичного факту проживання однією сім'єю. Процесуальна складність таких справ суттєво ускладнює реалізацію соціальних прав і загострює питання належної судової юрисдикції.

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 18 січня 2024 року у справі № 560/17953/21 сформувала оновлений підхід до вирішення зазначеної проблематики. Суд відійшов від попередніх висновків щодо юрисдикції відповідних спорів, чітко розмежувавши позасудовий і судовий порядок встановлення юридичних фактів. Рішення органів, прийняті у позасудовому порядку, можуть бути предметом оскарження в адміністративних судах, тоді як встановлення юридичних фактів належить до компетенції судів цивільної юрисдикції. Такий підхід має істотне значення для уніфікації судової практики.

Велика Палата також наголосила, що чинне законодавство не передбачає альтернативного судового механізму встановлення юридичних фактів. Подібні справи підлягають розгляду відповідно до норм цивільного процесуального права, а суди цивільної юрисдикції визнаються судами, встановленими законом для вирішення таких питань. Це, зокрема, стосується і встановлення факту проживання однією сім'єю без укладення шлюбу. Поєднання таких вимог з адміністративними спорами в одному провадженні визнано неприпустимим.

Суд окремо підкреслив недопустимість об'єднання в межах одного провадження вимог, що належать до різних видів судової юрисдикції. Встановлення юридичного факту та оскарження рішень чи дій суб'єктів владних повноважень мають різну підсудність, а їх поєднання суперечить основоположним засадам судочинства. Хоча така позиція сприяє процесуальній визначеності, вона водночас ускладнює захист прав осіб, які перебували у фактичних шлюбних відносинах, і не позбавлена дискусійності.

В окремій думці суддів Великої Палати Верховного Суду Гудими Д. А. та Ткачука О. С. було висловлено застереження щодо можливих негативних наслідків нового підходу. Зокрема, зверталася увага на ризик ускладнення процедури отримання одноразової грошової допомоги та виникнення множинності судових процесів. Така

ситуація, на їхню думку, може створити передумови для зловживання процесуальними правами. Окрема думка акцентує на недосконалому чинному правовому механізмі та наявності прогалин у нормативному регулюванні [4].

Судді також зазначили, що інститут окремого провадження не має на меті вирішення спорів про право, а спрямований виключно на встановлення юридичних фактів. Його використання не повинно підміняти собою розгляд адміністративних спорів. Надмірне розширення сфери застосування окремого провадження здатне призвести до правових колізій та суперечить логіці процесуального права, що ще раз підтверджує складність і багатомірність проблеми правового статусу фактичних партнерів.

Узагальнення судової практики свідчить про нестабільність правозастосування у справах, пов'язаних із фактичними шлюбними відносинами. Відсутність чітких і системних законодавчих приписів ускладнює прогнозування результатів розгляду таких справ. Особи, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, перебувають у вразливому правовому становищі, а судові процедури часто є тривалими та фінансово обтяжливими. Усе це знижує ефективність судового захисту та зумовлює нагальну потребу у вдосконаленні законодавства [5, с. 88-93].

Проблема правового статусу партнерських відносин без шлюбу має міждисциплінарний характер. Вона охоплює норми сімейного, цивільного, соціального, житлового та процесуального права. Наявність фрагментарного регулювання призводить до правової невизначеності. Це негативно впливає на реалізацію принципу справедливості. Особливо гостро проблема проявляється у кризових ситуаціях. Законодавець повинен враховувати соціальні реалії.

У науковій літературі обґрунтовується доцільність розширення прав фактичних партнерів. Пропонується законодавче закріплення окремих гарантій. Зокрема, це стосується соціального

захисту та спадкування. Такий підхід відповідав би принципу соціальної держави. Водночас він потребує чітких критеріїв для запобігання зловживанням. Баланс інтересів має бути збережений.

Важливою умовою вдосконалення правового регулювання є підвищення правової культури населення. Громадяни повинні усвідомлювати правові наслідки вибору форми сімейного життя. Правопросвітницькі проекти, подібні до ініціативи НААУ, відіграють ключову роль. Вони сприяють формуванню відповідальної правової поведінки. Інформування знижує рівень правових ризиків. Це має превентивний характер.

В умовах воєнного стану значення правового статусу сімейних відносин зростає. Питання соціальних гарантій набувають особливої ваги. Фактичні партнери військовослужбовців часто залишаються без належного захисту. Це створює соціальну напругу. Законодавство повинно адекватно реагувати на ці виклики. Інакше принцип рівності буде порушено.

Аналіз чинного законодавства свідчить про домінування формального підходу до сімейних відносин. Державна реєстрація шлюбу залишається визначальним фактором. Фактичні сімейні відносини визнаються лише частково. Це не відповідає сучасним соціальним тенденціям. Водночас повне прирівняння таких відносин до шлюбу є дискусійним. Потрібен зважений компроміс [6].

Література:

1. Алопій І. В. Сімейне право : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 360 с.
2. Байрачна М. І. Права та обов'язки подружжя за Сімейним кодексом України : дис. ... д-ра філософії в галузі знань 081 «Право». Харків, 2020. 193 с.
3. Бойків І. М. Шлюб та фактичні шлюбні відносини: порівняльно-правовий аспект. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 5 (20). С. 56–59.
4. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 02.11.2025).
5. Лучковський В. В. До питання про зміст прав та обов'язків жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 1 (25). С. 88–93.
6. Мельниченко Ю. О. Матеріальні та процесуальні аспекти фактичних шлюбних відносин : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Одеса, 2020. 257 с.
7. Сафончик О. І. Шлюбні правовідносини в Україні: теорія і практика : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Одеса, 2018. 480 с.
8. Сімейне право України: підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. 4-ге вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2012. 322 с.

Вирішення проблеми можливе шляхом комплексної реформи сімейного законодавства. Доцільним є чітке визначення прав та обов'язків фактичних партнерів. Необхідно також удосконалити процесуальні механізми встановлення юридичних фактів. Судова практика повинна бути уніфікованою. Це забезпечить правову визначеність. Такий підхід відповідатиме принципу верховенства права.

Партнерські відносини без реєстрації шлюбу є об'єктивною соціальною реальністю. Ігнорування цього явища з боку держави є неефективним. Водночас правове регулювання має бути обережним. Воно повинно захищати права, не руйнуючи інститут шлюбу. Баланс між свободою особи та стабільністю сім'ї є ключовим. Саме в цьому полягає складність правового вибору.

Висновки. Проблеми правового статусу партнерських стосунків без реєстрації шлюбу є багатогранними та системними. Вони охоплюють матеріальні, процесуальні та соціальні аспекти. Аналіз законодавства і судової практики свідчить про необхідність його вдосконалення. Особливої уваги потребують питання соціального захисту та судової юрисдикції. Наукове осмислення цієї проблеми є важливим кроком до формування ефективної правової політики. Подальші дослідження мають сприяти гармонізації сімейного права України.

9.Сімейне право України: підручник / Т. В. Боднар, В. С. Гопанчук, О. В. Дзера та ін.; за заг. ред. Т. В. Боднар та О. В. Дзери. К.: Юрінком Інтер, 2016. 520 с.

10.Сімейний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. І. В. Жилінкової. Харків : Кси-лон, 2008. 855 с.

11.Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 5 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 02.11.2025)

References :

1.Апопії, І. В. Family Law: Study Guide. Kyiv: Center for Educational Literature, 2011. 360 p.

2.Вайрачна, М. І. Rights and Obligations of Spouses under the Family Code of Ukraine. PhD dissertation in the field of knowledge 081 “Law.” Kharkiv, 2020. 193 p.

3.Boikiv, I. M. Marriage and De Facto Marital Relations: A Comparative Legal Aspect. *Prykarpattia Legal Bulletin*, 2017, Issue 5 (20), pp. 56–59.

4.The Constitution of Ukraine: dated June 28, 1996 No. 254к/96-VR, as of January 1, 2020. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>(accessed November 2, 2025).

5.Luchkovskiy, V. V. On the Issue of the Content of the Rights and Obligations of a Woman and a Man Living as One Family without Marriage Registration. *Current Issues of Jurisprudence*, 2021, No. 1 (25), pp. 88–93.

6.Melnychenko, Yu. O. Substantive and Procedural Aspects of De Facto Marital Relations. PhD dissertation in Law, specialty 12.00.03 – Civil Law and Civil Procedure; Family Law; Private International Law. Odesa, 2020. 257 p.

7.Safonchuk, O. I. Marital Legal Relations in Ukraine: Theory and Practice. Doctoral dissertation in Law, specialty 12.00.03 – Civil Law and Civil Procedure; Family Law; Private International Law. Odesa, 2018. 480 p.

8.Family Law of Ukraine: Textbook / L. M. Baranova, V. I. Borysova, I. V. Zhylinkova et al.; edited by V. I. Borysova and I. V. Zhylinkova. 4th ed., revised and expanded. Kharkiv: Pravo, 2012. 322 p.

9.Family Law of Ukraine: Textbook / T. V. Bodnar, V. S. Hopanchuk, O. V. Dзера et al.; edited by T. V. Bodnar and O. V. Dзера. Kyiv: Yurincom Inter, 2016. 520 p.

10.The Family Code of Ukraine: Scientific and Practical Commentary / edited by I. V. Zhylinkova. Kharkiv: Ksylon, 2008. 855 p.

11.The Civil Code of Ukraine: Code of Ukraine dated January 16, 2003 No. 435-IV, as of October 5, 2025. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>(accessed November 2, 2025).

Стаття надійшла до друку 08 січня 2026 року